

Fasistien salaliitto vai kommunistien provosointi? – Vuoden 1977 kirjapaino Kursiivin murhapolton määrittely sanomalehdissä

MARKO PIIPPONEN

Uusnatsi Pekka Siitoimen johtama äärioikeistolainen Isänmaallinen Kansanrintama oli 1970-luvun Suomessa poikkeuksellinen poliittinen ja rikollinen toimija. Vakavimpana rikoksena kyseinen ryhmittymä suoritti murhapolton marraskuussa 1977 taistolaisten omistamaan kirjapaino Kursiiviin. Tutkin artikkelissani, miten kyseisestä poikkeuksellista rikosta käsiteltiin sanomalehdissä ja mitä motiiveja tapauksen määrittelyyn liittyi. Aineisto koostuu kirjapaino Kursiivissa painetusta taistolaisten sanomalehdestä Tiedonantajasta, Suomen suurimmasta sanomalehdestä Helsingin Sanomista ja oikeistolaisesta Uudesta Suomesta poimituista kirjoituksista. Metodina käytän kriittistä diskurssianalyysia sosiaalisen konstruktionismin lähtökohdasta. Aineisto osoittaa, että Kursiivin murhapolton käsitelystä käytävä määrittelykamppailu keskittyi fasismidiskurssiin ja sitä vastustaviin diskursseihin. Tämä aiheutti vaihtoehtoisten diskurssien jäämisen vähemmistöön. Poliittiset lähtökohdat näkyivät Kursiivin murhapolton määrittelyssä. Tiedonantaja yritti saada fasismidiskurssin hegemoniseen asemaan. Helsingin Sanomissa ei haluttu antaa murhapoltosta taistolaisille poliittista etua, mutta taistolaisten käyttämää fasismidiskurssia ei kuitenkaan lähdetty haastamaan suoraan toisin kuin Uudessa Suomessa.

English summary at the end of the article

Avainsanat: Pekka Siitoin – diskurssianalyysi – fasismi – sanomalehdet

Tämä artikkeli on omistettu edesmenneelle emeritusprofessori Päiviö Tommilalle, jonka merkitys suomalaisen lehdistön historiantutkimukselle on ollut täysin korvaamaton.

JOHDANTO

Valtakunnanjohtajaksi kutsuttu Pekka Siitoin oli kylmän sodan ja 1990-luvun Suomen tunnetuin uusnatsi. Siitoin radikalisoitui 1970-luvun alkupuolella, kun hän yhdisti hengellisen antisemitistisen okkultismin poliittiseen äärioikeistolaisuuteen. Siitoin perusti vuonna 1976 uusnatsistisen Isänmaallisen Kansanrintama -puolueen (IKR), jonka toiminta perustui kommunismin vastaiselle ruohojuuritason toiminnalle. Lyhyessä ajassa IKR herätti paljon julkista keskustelua poliittisena anomaliana ja aiheutti vasemmistossa vaatimuksia kieltää IKR Pariisin rauhansopimuksen vastaisena. IKR terrorisoi kommunisteja esimerkiksi töhrimällä hakaristeillä kirjapaino Kursiivia ja lähettämällä uhkauskirjeitä. Vakavana tekona IKR:n jäsen Tapani Pohjola lähetti kirjepommin Vaasan Suomen Demokraattisen Nuorisoliiton piirijärjestön toimitukseen. Kirje ei räjähtänyt, koska se havaittiin toimituksessa kirjepommiksi. Lopulta kirjepommin, julkisen paineen sekä Urho Kekkosen myötävaikutuksen vuoksi sisäasiainministeriö lakkautti 17.11.1977 Siitoimen järjestöt yhdistyslain perusteella. Lakkautus radikalisoi IKR:n jäsenet käyttämään kovempaa poliittista väkivaltaa kommunisteja kohtaan. (Kalliala, 2005, s. 72–73; Kekkonen & Suomi, 2004, s. 225; Kotonen, 2015a, s. 48–50; Kotonen, 2018, s. 187–193.)

Lakkauttamisen jälkeen IKR:n poliittinen väkivalta huipentui vähemmistökommunistien eli taistolaisten omistaman kirjapaino Kursiivin murhapolttoon lauantaina aamuyöllä 26.11.1977. Käytän artikkelissa murhapoltto-termiä, koska oikeudessa kyseinen teko tuomittiin murhapolttona sen ajan rikoslain mukaisesti; nykyään rikosta nimitettäisiin tuhotyöksi. Kyseisessä iskussa kukaan ei kuollut tai vahingoittunut.

IKR:n jäsen Seppo Lehtonen suoritti murhapoltton Pekka Siitoimen yllyttämänä. Lehtonen murtautui kirjapainoon ja sytytti useita tulipesäkkeitä ympäri kirjapainoa. Lehtonen jätti myös palopommin kirjapainoon, joka ei kuitenkaan räjähtänyt. Räjähtäessään palopommi olisi aiheuttanut ainakin henkilövahinkoja ja jopa kuolonuhreja. Kirjapaino kärsi huomattavia vahinkoja tuhopoltosta, mutta vapaaehtoisten avulla kirjapaino saatiin nopeasti toimintakuntoon ja seuraava Tiedonantajan numero painettiin normaalisti vain kolme päivää tapahtuman jälkeen. Poliisi pääsi syyllisten jäljille hyvin nopeasti, sillä palopommi oli laitettu kasaan Siitoimen yrityksen mainosteipillä. IKR:n ydinjoukko pidätettiin muutaman päivän sisällä. (Kalliala, 2005, s. 73; Kotonen, 2015a, s. 50; Kotonen, 2018, s. 192–193; Rautaheimo & Rainio, 2019, s. 48; Sinisalo, 1978, s. 144–146.)

Kursiivin murhapoltto noteerattiin ylittä valtiojohtoa myöten. Presidentti Urho Kekkonen oli saanut suojelupoliisilta aineistoa, jonka mukaan taistolaiset toivoivat Neuvostoliiton käyttävän murhapolttoa poliittisesti hyväksi ja puuttuvan Suomen toimintaan. Diplomaattisella tasolla Neuvostoliiton edustajat ilmaisivat suomalaisille poliitikoille olevansa huolestuneita fasismin noususta Suomessa. Lopulta murhapoltto ei kuitenkaan aiheuttanut erityisempiä ulkopoliittisia seurauksia (Suomi, 2000, s. 375–376). Siitoimen järjestöjen lakkautukset vahvistettiin 15.5.1978 raastuvanoikeudessa. Raastuvanoikeus tuomitsi 13.11.1978 Siitoimen yllytyksestä murhapolttoon ja muista rikoksista yhteensä viiden vuoden vankeuteen. Muut IKR:n jäsenet saivat tuomioita muista rikoksista. Lakkautuksen ja vankilatuomioiden myötä IKR:n toiminta päättyi, kun puolueen jäsenet perustivat kilpailevia järjestöjä tai katosivat äärioikeiston kentältä. (Kalliala,

2005, s. 73; Kotonen, 2018, s. 193–195; Päivän peili, 13.11.1978.)

Kursiivin murhapolton jälkeen Siitoimen poliittinen toiminta ei saavuttanut IKR:n kaltaisia mittasuhteita, vaikka Siitoim oli aktiivisesti mukana äärioikeiston toiminnassa. Kylmän sodan Suomessa Siitoimen avoin uusnatsitoiminta oli Suomen valtiovallalle kiu sallinen ongelma, joka voisi haitata Suomen ja Neuvostoliiton välejä. Siksi Siitoim oli Kursiivin murhapolton jälkeen suojelupoliisin aktiivisessa tarkkailussa. Siitoimen alkoholismiin vuoksi hänen poliittinen toimintansa jäi kuitenkin lähinnä marginaaliselle tasolle. (Jokinen, 2014, s. 113–114; Kotonen, 2015b, s. 112–122; Luukkonen, 2022, s. 116–128.)

Tutkimusongelma

Kirjapaino Kursiivin murhapoltto on suomalaisessa rikoshistoriassa ainutlaatuinen tapaus, joka on tutkimusperinteessä jäänyt vähälle huomiolle. Tutkin artikkelissani Kursiivin murhapolton käsittelyä sanomalehdissä diskurssianalyysin näkökulmasta. Tutkimuskysymyksenä on: Miten sanomalehdet määrittivät kirjapaino Kursiivin murhapolttoa ja/tai siihen liittyvää keskustelua, ja mitä motiiveja eri tahojen määrittelyyn liittyi? Tarkastelen Kursiivin murhapolton käsittelyä käyttämällä aineistona oikeistolaista Uusi Suomi -sanomalehteä (US), Suomen suurinta sanomalehteä Helsingin Sanomia (HS) ja kirjapaino Kursiivissa painettua taistolaisen omaa sanomalehteä Tiedonantajaa (TA) 27.11.1977–31.1.1978 ajanjaksolla. Uuden Suomen aineisto on hankittu Kansalliskirjaston digitaaliarkistosta, Tiedonantajan ja Helsingin Sanomien aineisto on peräisin Kansalliskirjaston mikrofilmeiltä. Valinnat mahdollistavat murhapolton monipuolisen tarkastelun eri poliittisista näkökulmista. Aineiston

tarkastelujaksoon sisältyvät Kursiivin murhapolton ensireaktiot, tapauksen esitutkinta ja oikeudenkäynnin alku.

Tieteenalaltaan artikkeli edustaa historiallista kriminologiaa, jossa menneisyyden rikollisuutta yritetään ymmärtää historiantutkimuksen menetelmillä (Churchill ym., 2022, s. 149–155). Artikkelilla on yleistä liittymäpintaa suomalaisiin julkisuustutkimuksiin, joissa tutkitaan sanomalehdissä käytyjä konflikteja ajankohtaisista asioista (esim. Arminen, 1989; Hurri, 1993; Juppi, 2004). Tarkemmin artikkelini sijoittuu osaksi suomalaisen rikosuutisointitutkimuksen tutkimusperinnettä (esim. Aitamurto, 2004; Eerola, 2018; Kivivuori ym., 2002; Suo-Yrjö, 2009). Kyseessä on laadullinen tutkimus, jossa tutkitaan media-aineiston avulla historiallisessa rikoksessa muodostuneita epävirallisia sosiaalisia reaktioita (Kivivuori ym., 2018, s. 19–21). Huolimatta siitä, että jokin teko on kriminalisoitu, laajempi yleisö ei välttämättä suhtaudu siihen rikoksena (Kivivuori ym., 2018, s. 246–255; Kivivuori, 2021, s. 63).

AINEISTO JA MENETELMÄT

Diskurssianalyysi ja aineiston käsittely

Tulkitsen sanomalehtien kirjoituksia Kursiivin murhapoltosta diskurssianalyysin avulla. Kriittisen diskurssianalyysin koulukunta tutkii diskursseissa, eli kielellisellä tasolla, tapahtuvaa vallankäyttöä (Dijk, 1993; Jokinen ym., 2016, s. 26–50; Pynnönen, 2013, s. 9–22, 28–30). Artikkelin kontekstissa median vallankäyttäjät, sanomalehdet, käyttävät valtaansa ja luovat diskursseja sosiaalisesta todellisuudesta. Sanomalehdillä oli erityinen valta-asema 1970-luvun Suomen mediaympäristössä, koska tuolloin sanoma- ja aikakauslehdet olivat suomalaisten suurimpia medioita television ja radion ohella. On tosin

muistettava, että sanomalehden sosiaalinen todellisuus tavoittaa lähtökohtaisesti vain kyseisen sanomalehden lukijan. Taistolainen tuskin luki porvarillista Uutta Suomea, vaan todennäköisemmin taistolaisten omaa lehteä Tiedonantajaa.

Teoreettisesti artikkelini hyödyntää sosiaalista konstruktionismia, jonka mukaan materiaalisessa maailmassa esiintyvät kielelliset ja symboliset merkitykset ovat sosiaalisesti luotuja ihmisten vuorovaikutusten kautta (Hall, 1997, s. 25–26; Jokinen ym., 2016, s. 251–253). Tarkoitukseni onkin kriittisen diskurssianalyysin ja sosiaalisen konstruktionismin avulla analysoida, millaisilla diskursseilla kyseiset sanomalehdet yrittivät luoda sosiaalista todellisuutta Kursiivin murhapoltosta. Lähestymistapani muistuttaa Piritta Jupin väitöskirjan analyysia suomalaisen 1990-luvun eläinoikeusliikkeen määrittelystä suomalaisissa sanomalehdissä sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta ja kriittisen diskurssianalyysin avulla (Juppi, 2004, s. 16–19). Artikkelin olennainen käsite on *määrittelykamppailu*, jolla tarkoitan artikkelin kontekstissa sanomalehtien tuottamien diskursien välistä kamppailua, joiden tavoitteena oli saavuttaa hegemoninen asema Kursiivin

murhapolton määrittelyssä (Jokinen ym., 2016, s. 88–94; Seppänen & Väliaverronen, 2014, s. 16–17).

Aineisto koostuu sanomalehtien uutisista, pääkirjoituksista, kolumneista, pakinoista ja pilapiirroksista. Olen rajannut varsinaisen aineiston ulkopuolelle mielipidekirjoitukset, ilmoitukset ja muiden lehtien referoinnit, koska keskityn sanomalehtien omiin kirjoituksiin Kursiivin murhapoltosta. Tietysti sanomalehdillä oli kaikki valta valita, mitä kirjoituksia painettiin lehteen. Tämä vaikutti siihen, millaiset näkökulmat pääsivät lehdissä esille. Artikkelin fokuksessa on kuitenkin sanomalehtien oman sosiaalisen todellisuuden rakentamisen tarkastelu uutisten, kolumnien, pääkirjoitusten, pilapiirrosten ja pakinoiden näkökulmasta. Käsittelen kuitenkin lyhyesti mielipidekirjoituksia, koska ne antavat oman näkökulmansa varsinaisen aineiston rinnalla.

Olen eritellyt kirjoituksissa esiintyviä diskursseja kategorioihin (taulukko 1), jotka määrittelevät murhapolttoa ja/tai siihen liittyvää keskustelua. On huomioitava, että samassa kirjoituksessa voi nousta esille useita eri diskursseja. Olen ottanut huomioon sen, että sanomalehtien tekstilajit eroavat tyyli-

Taulukko 1. Aineiston kategorisointi (N = 160).

	N	Kategoria
Fasismidiskurssi	115	Tekoa/tekijöitä määritellään fasistiseksi
Fasismidiskurssin kritisointi	7	Fasismidiskurssin käyttöä kritisoidaan
Mielenterveysdiskurssi	4	Tekoa/tekijöitä määritellään mielenterveyden kautta
Rikosdiskurssi	63	Tapausta käsitellään tavallisen rikosuutisoinnin kautta
Terrorismidiskurssi	12	Tekoa/tekijöitä määritellään terroristiseksi
Poliittisen väkivallan diskurssi	15	Tekoa/tekijöitä määritellään poliittisen väkivallan kautta
Kritiikidiskurssi viranomaisia kohtaan	21	Murhapolton käsittelyn yhteydessä kritisoidaan viranomaisia
Kritiikidiskurssi oikeistoa kohtaan	34	Murhapolton käsittelyn yhteydessä kritisoidaan poliittista oikeistoa
Kritiikidiskurssi kommunisteja kohtaan	11	Murhapolton käsittelyn yhteydessä kritisoidaan kommunisteja
Salaliittodiskurssi	36	Teon/tekijöiden takana väitetään suoraan/epäsuorasti olevan salaisia tukijoita
Talousdiskurssi	4	Teko/tekijät liitetään osaksi talouskeskustelua

tään ja asiasisällöltään toisistaan. Esimerkiksi Kursiivin murhapolton käsittely pääkirjoituksessa osoittaa, että lehden mielestä kyseessä oli valtakunnallisesti merkittävä asia, jonka vuoksi tapahtuma oli nostettu tavallisen uutisvirran yläpuolelle.

Sanomalehtien tausta

Uusi Suomi (n = 25) oli oikeistolainen sanomalehti, jonka arvoihin kuuluivat vapaa markkinatalous, itsenäinen yrittäjäyys, laaja sananvapaus, demokraattinen monipuoluejärjestelmä ja kansanvaltainen valtio- ja oikeusjärjestelmä. Uusi Suomi oli alun perin Kokoomuspuolueen äänenkannattaja, mutta vuonna 1976 lehti linjasi olevansa sitoutumaton. Päätöksen taustalla oli Uuden Suomen talousongelmista johtunut lehden uudistamisprojekti, jonka tarkoituksena oli irrottaa lehti puoluesidonnaisuudesta ja parantaa lehden taloutta elinkeinoelämän kautta. Tämän vuoksi elinkeinoelämän vahva intressi oli vaikuttamassa Uuden Suomen taustalla. (Tommila & Perko, 1988, s. 174–176; Tommila ym., 1988a, s. 204–207; Vesikansa, 2021a, s. 322–324.)

Helsingin Sanomat (n = 26) oli 1970-luvulla Suomen suurin valtakunnallinen sanomalehti. Helsingin Sanomat oli taustaltaan maltillisen liberaali sanomalehti, vaikka sillä ei ollut Uuden Suomen ja Tiedonantajan tavoin suoria poliittisia tai isoja taloudellisia yhteyksiä. Helsingin Sanomat julisti olevansa sitoutumaton, itsenäinen, kansanvaltainen, mielipidevapautta vahvistava, oikeudenmukainen, luotettava ja tasapuolinen sanomalehti. Helsingin Sanomat edustaa aineistossani vaikutusvaltaista mediaa, jolla oli suuruutensa vuoksi iso painoarvo suomalaisessa julkisessa keskustelussa. Tämä tuo aineistoon oman ulottuvuutensa, mitä Uudella Suomella tai Tiedonantajalla ei ole. (Tommila &

Perko, 1988, s. 156–158; Tommila ym., 1988b, s. 130–133.)

Tiedonantaja (n = 109) on aineiston poliittisin ja levikiltään pienin sanomalehti. Tiedonantaja oli Suomen Kommunistisen Puolueen (SKP) vähemmistökommunistien taistolaisen oma puoluelehti, joka ajoi tiukkaa marxilais-leninististä vallankumouksellista linjaa. Lehden synnyn taustalla oli SKP:n sisäinen valtakamppailu, jonka yhtenä tekijänä voidaan pitää vuoden 1968 Tšekkoslovakian miehitystä, minkä SKP:n maltilliset enemmistökommunistit saarislaiset tuomitsivat, toisin kuin taistolaiset. Saarislaisten omana äänitorvena toimi Kansan Uutiset, joka erosi Tiedonantajan radikaalista linjasta. SKP:n valtakamppailu vaikutti osaltaan Tiedonantajan omaan linjaan, koska taistolaiset pyrkivät muun muassa Tiedonantajan kautta vaikuttamaan SKP:n puoluelinjaan. Tämän takia Tiedonantajaa tarkasteltaessa on huomioitava lehden rooli SKP:n sisäisessä valtakamppailussa. Läheisen Neuvostoliiton kytköksen vuoksi lehteä seurattiin tarkasti myös Elinkeinoelämän valtuuskunnassa ja Uudessa Suomessa. (Hokkanen, 2021, s. 221–229; Tommila & Perko, 1988, s. 244–246; Tommila ym., 1988a, s. 121–122; Vesikansa, 2021b.)

TULOKSET

Lehtiaineiston kategorioita on kuvattu taulukossa 2. Taulukosta voidaan havaita Tiedonantajassa (n = 109) vahvana ilmenneen fasismidiskurssin (n = 98) hegemoninen asema sekä toisaalta sen ilmeneminen myös Helsingin Sanomien aineistossa (n = 26), joskin vähemmän dominoivassa roolissa (n = 13). Uusi Suomi (n = 25) keskittyy puolestaan muihin lehtiin verrattuna enemmän fasismidiskurssin kritisointiin (n = 6). Rikosdiskursseja ilmenee kaikissa lehdissä. Rikosdiskurssi

Taulukko 2. Tiedonantajan, Helsingin Sanomien ja Uuden Suomen aineistot kirjapaino Kursiivin murhapoltosta 27.11.1977–31.1.1978.

Kategoria	Uutinen ^a	Pääkirjoitus ^b	Kolumni/pakina/ pilapiirros ^c	Yhteensä
Fasismidiskurssi				115
Tiedonantaja	73	13	12	98
Helsingin Sanomat	13	0	0	13
Uusi Suomi	4	0	0	4
Fasismidiskurssin kritisointi				7
Tiedonantaja	1	0	0	1
Helsingin Sanomat	0	0	0	0
Uusi Suomi	0	1	5	6
Mielenterveysdiskurssi				4
Tiedonantaja	0	1	0	1
Helsingin Sanomat	1	0	1	2
Uusi Suomi	0	0	1	1
Rikosdiskurssi				63
Tiedonantaja	30	0	1	31
Helsingin Sanomat	14	1	2	17
Uusi Suomi	14	1	0	15
Terrorismidiskurssi				12
Tiedonantaja	6	2	0	8
Helsingin Sanomat	2	0	1	3
Uusi Suomi	0	0	1	1
Poliittisen väkivallan diskurssi				15
Tiedonantaja	4	1	1	6
Helsingin Sanomat	2	1	1	4
Uusi Suomi	5	0	0	5
Kritiikkidiskurssi viranomaisia kohtaan				21
Tiedonantaja	14	3	3	20
Helsingin Sanomat	1	0	0	1
Uusi Suomi	0	0	0	0
Kritiikkidiskurssi oikeistoa kohtaan				34
Tiedonantaja	21	7	5	33
Helsingin Sanomat	1	0	0	1
Uusi Suomi	0	0	0	0
Kritiikkidiskurssi kommunisteja kohtaan				11
Tiedonantaja	1	0	0	1
Helsingin Sanomat	2	1	0	3
Uusi Suomi	0	1	6	7
Salaliittodiskurssi				37
Tiedonantaja	25	4	7	36
Helsingin Sanomat	0	0	0	0
Uusi Suomi	0	0	1	1
Taloudiskurssi				4
Tiedonantaja	0	1	0	1
Helsingin Sanomat	1	0	0	1
Uusi Suomi	0	0	2	2

^a Uutisten kokonaismäärä: Tiedonantaja (n = 82), Helsingin Sanomat (n = 21), Uusi Suomi (n = 17)

^b Pääkirjoitusten kokonaismäärä: Tiedonantaja (n = 14), Helsingin Sanomat (n = 1), Uusi Suomi (n = 2)

^c Kolumnien, pakinoiden ja pilapiirrosten määrä yhteensä: Tiedonantaja (n = 13), Helsingin Sanomat (n = 4), Uusi Suomi (n = 6)

on eräänlainen oletusarvio murhapoltton käsitelyssä, kun kyseessä on rikoslain mukainen rikos. Tiedonantaja kritisoi aineistossa huomattavasti oikeistoa (n = 33) ja viranomaisia (n = 20). Uudessa Suomessa kritiikidiskurssi kohdistuu pelkästään kommunisteja kohtaan (n = 7). Tiedonantaja käyttää paljon salaliittodiskurssia (n = 36), mikä erottaa Tiedonantajan muista lehdistä. Terrorismi-, talous-, ja mielenterveysdiskurssia ilmenee aineistossa määrällisesti vähän.

Yksittäiset lehden linjasta poikkeavat diskurssit aiheutuivat lehden tekemästä haastattelusta ja toisen henkilön referoinnista, jossa kyseinen henkilö kertoi lehden linjaan nähden jotakin poikkeuksellista. Esimerkiksi eräässä kirjoituksessa Tiedonantaja ei kritisoinut fasismidiskurssin käyttämistä, mutta kertoi fasismiteemailla olevista panelisteista, jotka olivat sanoneet, ettei Suomessa ole todellista fasismia vaaraa (TA, 24.1.1978, s. 13). Lisäksi on otettava huomioon, että diskurssien käyttämisessä on omat eronsa. Esimerkiksi Helsingin Sanomat käytti fasismidiskurssia neutraalisti kertoessaan rikoksen taustoista tai referoidessaan muiden ihmisten kommentteja (esim. HS, 1.12.1977, s. 11; 10.12.1977, s. 8). Tiedonantaja taas käytti fasismidiskurssia hyvin syylistävällä ja stigmatisoivalla tavalla (esim. TA, 9.12.1977, s. 4; 23.12.1977, s. 4).

Lehtiä vertaamalla kirjoitusten määrän voi nähdä olevan merkittävästi suurempi Tiedonantajassa Helsingin Sanomiin ja Uuteen Suomeen verrattuna. Tämä ei rajoitu pelkästään uutisiin, vaan myös muissa kirjoituksissa Tiedonantajan kirjoitusten määrä on huomattava. Määrää korostaa erityisesti se, että Tiedonantaja ei ilmestynyt joka päivä Helsingin Sanomien ja Uuden Suomen tavoin, vaan neljästi viikossa tiistaista perjantaihin (Tommila ym., 1988a, s. 121–122). Syynä määrän

suuruuteen voi pitää sitä, että Kursiivin murhapoltossa vahingoittui Tiedonantajan painokoneita. Tiedonantaja oli uhriasemassa, jonka vuoksi Tiedonantajalla oli suuri intressi käsitellä kyseistä tapausta omassa lehdessään.

Näkyvissä on myös Tiedonantajan tunteellinen suhtautuminen murhapolttoon. Esimerkiksi Tiedonantajan pääkirjoituksessa heti murhapoltton jälkeen päätoimittaja Urho Jokinen halusi nostaa työväen kansanliikkeen fasismia vastaan (TA, 29.11.1977, s. 2). Helsingin Sanomissa ja Uudessa Suomessa Kursiivin murhapolttoa käsiteltiin tavallisena uutisena. Murhapolttoa käsiteltiin myös kolumneissa ja jopa muutamassa pääkirjoituksessa. Määrällisesti katsottuna Kursiivin murhapoltto oli Helsingin Sanomille ja Uudelle Suomelle yksi uutinen muiden joukossa.

Artikkelista poisrajatusta aineistosta on hyvä mainita, että Tiedonantajassa julkaistiin lukemattomia erilaisten yhdistysten julkilausumia murhapolttoon liittyen. Kannanotoissa lähinnä toistettiin fasismidiskurssia tuomitsemalla fasistinen toiminta ja vaatimalla sen pysäyttämistä. Hyvänä esimerkkinä kannanotoista on Keski-Helsingin eläkeläiskerhon vaatimus fasismia täydellisestä lopettamisesta Suomessa (TA, 20.12.1977, s. 6). Tämä ei ollut poikkeuksellista, koska ennen Kursiivin murhapolttoa ja sisäasiainministeriön lakkautuspäätöstä vasemmistossa oli julkisesti vaadittu IKR:n kieltämistä (Kotonen, 2018, s. 190). Helsingin Sanomissa ei ollut mielipidekirjoituksia Kursiivin murhapolttoon liittyen ja Uudessa Suomessa julkaistiin vain muutama mielipidekirjoitus. Niissä murhapoltto tuomittiin, mutta samalla kritisoitiin kommunistien poliittisen hyödyn tavoittelua murhapoltosta. Esimerkiksi yhdessä mielipidekirjoituksessa fasismi rinnastettiin kommunismiin, koska molemmat pyrkivät diktatuuriin (US, 5.1.1978, s. 22).

Kamppailu fasismidiskurssin hegemoniasta

Fasismidiskurssin kautta Tiedonantaja kytki poliittisten vastustajien kritisoinnin osaksi Kursiivin murhapolttua. Kriitikissä syytettiin hallitusta ja muita poliittisia vastustajia muun muassa siitä, miten nämä omalla toiminnallaan olivat mahdollistaneet fasismien kasvun Suomessa, koska Pariisin rauhansopimuksen noudattamisesta ei ollut pidetty kiinni ja suhtautuminen fasismien vaaraan oli ollut lepsua (esim. TA, 29.11.1977, s. 8–9; TA, 2.12.1977, s. 6–7). Kriitikki kohdistui myös viranomaisiin. Tiedonantaja kritisoi poliiseja, koska he eivät ottaneet fasismivaaraa vakavasti ja tutkinnat eivät edistyneet Tiedonantajan mielestä tarpeeksi nopeasti (esim. Kuva 1; TA, 29.11.1977, s. 1, 16; 10.1.1978, s. 8–9). Tiedonantaja pyrki julkisuuden kautta ylläpitämään painetta viranomaisissa,

jotta Kursiivin murhapolton tutkinta saataisiin selvitettyä mahdollisimman nopeasti.

Viranomaiskritisointia lisäsivät Tiedonantajan aikaisemmat konfliktit poliisin kanssa, joissa poliisi oli lakiin vedoten estänyt Tiedonantajan katumyynnin. Tiedonantajan pääkirjoituksessa kysyttiinkin, miksi poliisi puuttui Tiedonantajan lehtitoimintaan, muttei fasistien laittomaan toimintaan (TA, 1.11.1977, s. 2). Poliisi osallistui julkiseen keskusteluun kertomalla perustaneensa erikoisryhmän tutkimaan tapausta ja ilmoittamalla tekevänsä yhteistyötä keskusrikospoliisin ja suojelupoliisin kanssa. Lisäksi poliisi kertoi pitävänsä hallitusta ajan tasalla rikostutkinnasta. Tällä poliisi halusi tuoda selvästi esille, että se otti tapauksen vakavasti. Poliisi myös puolustautui niitä väitteitä vastaan, että poliisin löysä suhtautuminen fasisteja kohtaan olisi aiheuttanut murhapolton (US, 28.11.1977, s. 6).

Kuva 1. Tiedonantaja 29.11.1977, s. 10.

Helsingin Sanomissa fasismidiskurssi ilmeni, kun Helsingin Sanomat kertoi vasemiston reaktiosta murhapolttoon tai selosti epäiltyjen poliittista taustaa. Uusi Suomi ei tehnyt tätä, vaan jätti fasismidiskurssin (n = 4) lähes kokonaan pois. Tiedonantajalle fasismidiskurssi oli oletusarvona lähes kaikissa kirjoituksissa, sillä Tiedonantaja pyrki julkisessa keskustelussa fasismidiskurssin hegemoniaan. Merkittävin fasismidiskurssin vahvistus tuli kuitenkin sanomalehtien ulkopuolelta. Presidentti Urho Kekkonen osallistui joulukuussa 1977 Suomen Kansan Demokraattisen Liiton vaalitulaisuuteen, jossa Kekkonen sivusi puheessaan Kursiivin murhapoltoa. Kekkonen totesi, että Suomi ei ole fasistien isänmaa eikä hän ole fasistien presidentti. Kekkonen sai tästä toteamuksesta paikallaan suuret aplodit (HS, 19.12.1977, s. 3, 10; TA, 20.12.1977, s. 1, 16; US, 19.12.1977, s. 8).

Vuoden 1978 presidentinvaalit olivat lähellä, joten Kekkonen voidaan nähdä keränneen kommentillaan poliittisia irtopisteitä myötäilemällä kommunisteja fasismidiskurssin käytöllä. Tiedonantaja olikin pääkirjoituksessaan hyvin mielissään siitä, että Kekkonen oli ottanut selvän kannan fasismia vastaan (TA, 20.12.1977, s. 2). Kekkonen suhteen on muistettava, että hän oli suojelupoliisin kautta hyvin perillä IKR:n toiminnasta. Kekkoselta myös haettiin hyväksyntä Siitoimen järjestöjen kieltämiseksi. Hän totesikin suojelupoliisin päällikölle Arvo Pentille, että Siitoimen järjestöt voidaan kieltää Pariisin rauhansopimuksen vastaisina, koska Pariisin rauhansopimus kieltää fasistisen toiminnan. (Kotonen, 2018, s. 225–226.)

Fasismidiskurssin dominoivasta asemasta huolimatta Tiedonantajan luomaa fasismidiskurssia pyrittiin haastamaan. Tiedonantajan väitteitä fasistien ja oikeiston salaliitosta kritisoitiin (US, 15.12.1977, s. 2), murhapolton

tekijät leimattiin hulluiksi (HS, 3.12.1977, s. 14), ja jopa väitettiin Tiedonantajan provosoineen omalla toiminnallaan mieleltään tasapainottomat murhapolttoon (US, 3.12.1977, s. 14). Mielenterveysdiskurssi liittyy osittain siihen, että murhapolton sytyttäjä Seppo Lehtonen oli kärsinyt mielenterveysongelmista. Lisäksi IKR:n jäsenistö koostui enemmän ja vähemmän syrjäytyneistä ihmisistä, jotka kärsivät päihde- ja mielenterveysongelmista. Aikalaisnäkökulmasta IKR oli hyvin erikoinen poliittinen toimija, jonka vuoksi aikalaisten kynnys kyseenalaistaa IKR:n jäsenten mielenterveys on todennäköisesti ollut matala. (Kalliala 2005, s. 73; Kotonen 2015a, s. 52.)

Tiedonantajalle fasismidiskurssin haastaminen oli sen verran merkittävä vastavoima, että se kritisoi pääkirjoituksessaan näkemystä, jonka mukaan IKR:n fasismia ja murhapoltoa yritettiin vähätellä mielenterveysongelmilla (TA, 21.12.1977, s. 2). Poliittisen väkivallan diskurssi ei näy aineistossa määrällisesti kovin merkittävänä (esim. HS, 3.12.1977, s. 11; TA, 10.1.1978; s. 8–9; US, 31.12.1977, s. 14). Syynä on se, että poliittisen väkivallan diskurssi jäi helposti fasismidiskurssin alle. Määrittelykamppailu Kursiivin murhapoltosta pyöri fasismien ja sen kiistämisen ympärillä. Poliittiseen väkivaltaan ei liittynyt samanlaista poliittista merkitysarvoa kuin fasismissa, minkä vuoksi poliittisen väkivallan diskurssi jäi isommassa kuvassa fasismidiskurssin varjoon.

Tiedonantaja vei oikeiston kritisoinnin ääripäähän väittämällä suorasti ja epäsuorasti, että fasistien taustalla on oikeiston salaliitto, joka fasisteja tukemalla pyrkii rikollisin keinoin hyökkäämään edistyksellisiä voimia vastaan (esim. TA, 14.12.1977, s. 8–9). Tiedonantajan väitteiden taustalla oli Siitoimen omat valheelliset kommentit oikeiston tuesta

Kuva 2. Tiedonantaja 9.12.1977, s. 11.

IKR:lle. Väitteillään Siitoin pyrki keräämään IKR:lle mahdollisimman paljon julkisuutta. Tiedonantaja olisi pystynyt saamaan poliitista etua toteamalla olleensa oikeassa fasismien ja oikeiston välisestä suhteesta, jos IKR:n takana olisi ollut oikea salaliitto. Tällä olisi ollut myös ulkopoliittisia seurauksia Suomen ja Neuvostoliiton suhteisiin ja tilanne olisi ollut taistolaisille poliittisesti hyvin mieluinen. Murhapolton uhrina Tiedonantajalla oli tilaisuus luoda salaliittoteorioita fasistien taustavaikuttajista ja vahvistaa omaa fasismidiskurssia. Tästä hyvä esimerkki on Tiedonantajassa esiintynyt pilakuva (kuva 2). Tulkintani on, että salaliittodiskurssin syynä oli todennäköisesti Tiedonantajan emotionaalinen reaktio murhapoltoon yhdistettynä poliittiseen opportunistiin.

Rikosuutisoinnin politisoituminen

Kursiivin murhapolton rikosuutisointi noudattaa Pertti Hemánuksen määritelmää: ”Ri-

kosuutinen on selostus tuoreesta tai aikaisemmin tuntemattomasta kriminalisoidusta teosta tai vanhan ja aikaisemmin tunnetun kriminalisoidun teon uudesta vaiheesta.” (Hemánus, 1966, s. 46). Rikosdiskurssia voi pitää aineistossa oletuksena, kun uutisoidaan murhapolton tutkinnan uusista vaiheista. Aineisto osoittaa, että rikosdiskurssi ei ole määrittelykamppailussa täysin immuuni, vaan se voi jäädä varjoon. Taulukon 2 mukaan Tiedonantaja keskittyikin enemmän murhapolton poliittiseen puoleen kuin itse rikolliseen puoleen (esim. TA, 2.12.1977, s. 6–7; 6.1.1978, s. 3–4).

Tiedonantajan, Helsingin Sanomien ja Uuden Suomen rikosuutisointi ei ole koskaan täysin neutraalia rikosuutisointia, vaan se on rikosjulkisuuden tuottamista tapahtuneesta rikostodellisuudesta omista lähtökohdista käsin (Viljakainen, 2014, s. 24–27). Kursiivin murhapolto erosikin muista rikoksista sen poliittisen ulottuvuuden vuoksi ja tämä vaikutti sanomalehtien rikosuutisointiin. Uuden

Suomen uutisoinnissa rikosdiskurssi on hyvin vahvasti esillä. Kursiivin murhapolttoa uutisoidaan lähinnä tavallisen rikosuutisen tavoin (esim. US, 2.12.1977, s. 6; 16.12.1977, s. 6). Tästä huolimatta Kursiivin murhapoltton tutkinnan alussa Uusi Suomi toi esille asian poliittisen puolen kuvaillen tapahtumaa poliittiseksi murhapoltoksi (esim. US, 27.11.1977, s. 7; 29.11.1977, s. 3). Helsingin Sanomat ei jättänyt asian poliittista puolta pois, vaan toi sen rikosuutisoinnissa esille poliittisen puolen liittyessä uutiseen olennaisella tavalla (esim. HS, 29.11.1977, s. 7; 2.12.1977, s. 13).

Helsingin Sanomien rikosuutisointiin tosin liittyy yksi mielenkiintoinen puoli. Toimitaja Pertti Klemola väitti Helsingin Sanomien päätoimittaja Heikki Tikkasen antaneen ohjeet lehden toimitukselle Kursiivin murhapoltton uutisoinnista. Klemolan mukaan poliittisen herkkyyden vuoksi Kursiivin murhapoltolle ei saanut antaa liikaa huomiota, jotta taistolaiset eivät hyötyisi murhapoltosta poliittisesti liian paljon. Kursiivin murhapoltosta ei tehty etusivun uutista, vaan sen sijaan samaan aikaan tapahtunut tavaratalo Maxi-Marketin tulipalo laitettiin etusivulle (Klemola, 1981, s. 365). Oli Klemolan väite totta tai ei, Helsingin Sanomat todellakin laittoi Maxi-Marketin tulipalon etusivulle ja Kursiivin murhapoltton vasta seitsemännelle sivulle muiden kotimaan uutisten joukkoon (HS, 27.11.1977). Jopa Uudessa Suomessa Kursiivin murhapoltto oli etusivun uutinen (US, 27.11.1977). Tämä tosiseikka antaa tukea näkemykselle, että murhapoltton poliittinen ulottuvuus vaikutti Helsingin Sanomien uutisointiin.

Terrorismi- ja talousdiskurssi

Terrorismidiskurssilla korostettiin teon moitittavuutta, tuotiin esille teon poliittinen ulottuvuus tai kytkettiin teko terrorismin kautta osaksi kansainvälistä viitekehystä (HS, 1.12.1977, s. 11; TA, 1.12.1977, s. 2; US, 3.12.1977, s. 14). Tutkija Tommi Kotonen onkin huomauttanut terrorismin kansainvälisen viitekehyksen esiintyneen Kursiivin murhapolttoa koskevassa julkisessa keskustelussa (Kotonen, 2015a, s. 53). Kotosen havainto näkyy myös aineistossa. Terrorismia ei nähty kotimaisena ilmiönä, vaan murhapolttoa peilattiin ulkomailla tapahtuneeseen terrorismiin. Tätä korostaa erityisesti Helsingin Sanomien Donald Fieldsin englanninkielinen kolumni, jossa naureskeltiin, miten Suomessa terrorismi nähdään vain ulkomalaisena ilmiönä (HS, 17.12.1977, s. 17). Kyseessä ei ole ainutlaatuinen asia suomalaisen julkisen keskustelun historiassa. Leena Malkki ja Daniel Sallamaa ovat tuoneet esille, ettei terrorismidiskurssi tule suomalaisissa sanomalehdissä erityisemmin esille kylmän sodan jälkeen Suomessa tapahtuneissa ideologisissa väkivallanteoissa (Malkki & Sallamaa, 2018).

Aineiston kuriositeettina talousdiskurssissa IKR:n toiminta ja Kursiivin murhapoltto yhdistettiin osaksi talouskeskustelua. Uudessa Suomessa käsiteltiin, onko Siitoimen toiminta todellista fasismia vai ei. Käsittelyn yhteydessä kerrottiin yhteiskunnassa olevan huonon taloustilanteen takia kovia paineita, jotka saattavat purkautua arvaamattomalla tavalla (US, 21.1.1978, s. 2). Helsingin Sanomissa kerrottiin Siitoimen ja muiden äärioikeistolaisten sekä uskonnollisten liikkeiden käyttävän talouslammaa hyväksi lietsomalla huono-osaisia ihmisiä omaan toimintaansa mukaan (HS, 7.1.1978, s. 13–14). Marxilais-leninistisestä näkökulmasta Tiedonantaja näki IKR:n fasismia ja huonon talousajan

Vakavassa asiassa on sija myös hirtehihumorille. Tiedonantaja tullut tästä Demarin ehkä kyseenalaisesta piirroksesta — ja kertoi sen esittävän nimenomaan kahta kommunistia. Demari kysyi, miten Tiedonantaja on tästä niin varma. Tätä voi todella kysyä — vai onko SKP:n politbyroo tai edustajakouso antanut jo sellaisen ohjesäännön oikean kommunistin ulkoasusta, johon Stefanin piirros soveltuu?

Kuva 3. Uusi Suomi 3.12.1977, s. 14.

kytkeytyvän osaksi työläistä riistävää kapitalistista talousjärjestelmää, mikä aiheutti fasismin nousun Suomessa (TA, 2.1.1978, s. 2). Talouskeskustelun liittäminen osaksi IKR:ää ei aiheuttanut ristiriitaa, koska vasemmiston ja oikeiston näkökulmista IKR:n olemassaolo pystyttiin perustelemaan talouden huonoilla ajoilla. Taloudellinen syrjäytyminen onkin yksi poliittisessa keskustelussa ja akateemisissa tutkimuksissa esitetty juurisyy radikalisoitumiselle (Malkki, 2020, s. 148–152).

Huomioitavaa on, että yksittäisissä kirjoituksissa huono taloustilanne ja Kursiivin murhapolttto kytkettiin osaksi tuhopoltttoilmiötä,

jossa vakuutusyhtiöt joutuivat maksamaan suuria korvauksia. Kursiivin murhapolton suhteen vihjailtiin itse aiheutetusta tuhopolttosta vakuutusrahojen perässä (Kuva 3; US, 27.11.1977, s. 23; 29.11.1977, s. 2).

JOHTOPÄÄTÖKSET

Poliittiset toimijat ja IKR osana fasismidiskurssin luomista

Fasismidiskurssi ja sen vastustaminen ovat Kursiivin murhapolton määrittelykamppailussa merkittävästi esillä. Tähän vaikuttivat IKR:n oma toiminta ja sanomalehtien poliittiset lähtökohdat. Taistolaiset yrittivät saada

fasismidiskurssin hegemoniseen asemaan, poliittiset vastustajat taas pyrkivät estämään tämän. Äärivasemmistolle IKR oli todiste Suomen fasismista. Oikeistolle IKR oli todiste siitä, että Suomessa ei ole todellista fasismia (Kotonen, 2015b, s. 122–124). 1970-luvun poliittinen ympäristö ei suosinut natsidiskurssin käyttöä, koska fasismidiskurssi oli hegemonisessa asemassa ja vei natsidiskurssilta ilmatilan lähes kokonaan pois, vaikka IKR:n toiminta muistutti enemmän kansallissosialistista Saksaa kuin fasistista Italiaa. Fasismidiskurssi oli taistolaisille merkittävä asia, koska fasismien vastustaminen liittyi poliittiseen vastakkainasetteluun, jossa fasismi kytkeytyi osaksi kommunistien vastaisia voimia.

Fasismidiskurssi liittyy laajemmin 1970-luvun kommunistien poliittiseen toimintaan. Esimerkiksi vuonna 1975 äärivasemmistolainen Sodan- ja Fasisminvastainen Työ ry väitti Suomessa olevan kapitalistien salaliitto fasismien edistämiseksi neuvostomyönteisiä voimia vastaan. SKP:ssa taas tarkkailtiin Puolustusvoimien kantahenkilökuntaa ja reservin upseereita, jotta voitaisiin paljastaa Puolustusvoimien äärioikeistolainen ja neuvostovastainen linja. Fasismi liittyi myös SKP:n sisäiseen valtakamppailuun enemmistökommunistien saarnislaisten ja vähemmistökommunistien taistolaisten välillä, sillä SKP:n sisällä arveltiin Kursiivin murhapolton olleen provosoitu omien toimesta. Tämä ei ollut ainoa kerta SKP:ssa, kun fasismi liitettiin osaksi SKP:n sisäistä valtakamppailua. 1970-luvun alussa SKP:n sisällä epäiltiin kommunistien toimistoihin kohdistuneiden ilkitöiden ja hakaristimaalailuiden olleen laivastettuja provokaatioyriytyksiä omien toimesta. (Kotonen, 2018, s. 216–220.)

Urho Kekkonen ”en ole fasistien presidentti”-lausunto oli Kursiivin murhapolton fasismidiskurssin hegemonian huipentuma; Suomen

tasavallan presidentti vahvisti omalla arvovallallaan fasismidiskurssia. Kekkonen oli kuitenkin jo aikaisemmin 1970-luvulla ollut merkittävä tekijä sille, että fasismidiskurssia käytettiin puolueiden sisäisessä ja ulkoisessa valtakamppailussa poliittisesti hyväksi. Kekkonen oli vuoden 1972 uudenvuodenpuheessa siteerannut kirjailija Paavo Haavikkoa varoitellessaan fasismien nostavan päätään (Kekkonen, 1972). Kokoomuksen kansanedustaja Tuure Junnila käytti hyväkseen kyseisen uudenvuodenpuheen fasismikohtaan eduskunnan puheenvuoroissaan kritisoidessaan vuoden 1973 poikkeuslakia fasistiseksi (Karjalainen, 2004, s. 50–55). Keskustapuolueessa vaikutti 1970-luvulla myös Ryhmä 70, joka pyrki uudistamaan puoluetta vasemmistolaisempaan suuntaan. Ryhmä 70 toi esille huolensa Suomessa esiintyvän fasismien yleisyydestä, jota piti torjua taistelemalla oikeistoa vastaan (Kotonen, 2018, s. 220–223).

Toimijan oma käytös on myös otettava huomioon diskurssien muodostumisessa. IKR pukeutui 1930-luvun univormuihin luodakseen pelon ilmapiiriä poliittisissa vastustajissaan, järjesti ampumarjoituksia, häiriköi julkisesti kommunisteja ja painatti äärioikeistolaisista propagandaa (Kotonen, 2015a, s. 48–50; 2018, s. 183–184). Hyvänä esimerkkinä IKR:n uhmakkuudesta on IKR:n esiintyminen 21.10.1977 Ylen Veckans Puls -televisio-ohjelmassa hakaristien kanssa sotilaallisesti pukeutuneena. IKR:n asennoituminen kommunisteja vastaan tuli ohjelmassa hyvin esille, kun IKR:n Timo Pekkala kertoi olevansa valmis käyttämään kaikkia laillisia ja laittomia keinoja kommunisteja vastaan (Kotonen, 2018, s. 191–192). Pidätyksistä huolimatta Kursiivin murhapolttoon suhtauduttiin IKR:ssa onnistuneena tekona. IKR:ssa juhlittiin, miten Kursiivin murhapoltosta oli uutisoitu radiossa, televisiossa, sanomalehdissä

ja ulkomaita myöten jopa Neuvostoliiton Pravda-lehdessä. (Kotonen, 2015a, s. 51–52.)

Siitoimelle julkisuus hinnalla millä hyvänsä oli ainoa tapa päästä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen mukaan, koska kokonsa puolesta IKR:lla ei olisi ollut mitään mahdollisuutta pärjätä muille poliittisille toimijoille. IKR:n julkisesta provosoinnista saatiin aikaan vaikutelma, että IKR uhkaa koko suomalaista yhteiskuntaa (Kalliala, 2005, s. 67–68; Kotonen, 2018, s. 187). Siitoin ei suoraan sanonut IKR:n olevan fasistinen järjestö. Hän yritti vältellä fasismileimaa, koska tiesi Pariisin rauhansopimuksen kieltävän fasistisen toiminnan. Hän väittikin IKR:n toiminnan olevan äärioikeistolaista, jota ei ole mitenkään laissa kielletty. Siitoimen toiminta viranomaisten kanssa oli jatkuvaa kissa ja hiiri-leikkiä, jossa Siitoin yritti estää viranomaisten puuttumisen IKR:n toimintaan kikkailemalla terminologian kanssa. (Kotonen, 2018, s. 179; Kotonen, 2020, s. 63–65.)

Fasismidiskurssin historiallinen tausta

Historiallisesti fasismidiskurssin ulottaminen muihin kuin varsinaisiin fasisteihin syntyi sosiaalifasismi-termistä. Josif Stalinia pidetään sosiaalifasismi-termin keksijänä, kun vuonna 1924 omassa puheessaan hän julisti, että sosiaalidemokratia ja fasismi ovat toistensa kaksosia (Stalin, 1954, s. 293–314). Tämä on tosin virheellinen käsitys. Aikaisemmin kyseisenä vuonna Saksassa epäonnistuneen kommunistien vallankumousyrityksen jälkikäsittelyssä Kominterinin johtaja Grigory Zinoviev haukkui sosiaalidemokraatit sosiaalifasisteiksi, koska Zinonevin mukaan sosiaalidemokraatit olivat porvariston kätyreitä. Tällä Zinonev yritti vierittää vastuun epäonnistuneesta vallankumousyrityksestä sosiaalidemokraattien niskaan. Fasismi-termi ei

viitannut tässä Adolf Hitleriin vaan Italian fasisteihin, sillä Benito Mussolini oli sosialisti ennen kuin hänestä tuli fasisti. Kuudennessa Kominterinin kongressissa vuonna 1928 sosiaalidemokratia julistettiin sosiaalifasismiksi, mikä merkitsi kommunistien ja sosiaalidemokraattien välisen yhteistyön romahdusta. Sosiaalifasismi-diskurssi menetti merkityksensä 1930-luvun aikana, kun Hitlerin valtaantulon myötä ympäri Eurooppaa sosiaalidemokraatit haluttiin osaksi kansanrintamaa fasismia vastaan. (Draper, 1969; Haro, 2011.)

Neuvostoliiton fasismidiskurssi kytkeytyi toisen maailmansodan jälkeen kansainvälisen politiikan kehityksen myötä tarkoittamaan neuvostovastaisia voimia yleisellä tasolla. Hyvänä esimerkkinä fasismidiskurssin roolista kylmässä sodassa oli Berliinin muuri, joka Itä-Saksan virallisessa propagandassa sai nimekseen Antifasistinen suojavalli (Antifaschistischer Schutzwall). Muurin tarkoituksena oli suojata Itä-Saksaa lännen fasismilta. (Ahonen, 2011, s. 44–49.) Tämä on yksi osoitus siitä, kuinka kommunistisessa puheessa natsidiskurssi jäi fasismidiskurssin varjoon. Voi myös tulkita, että kommunistisessa ajattelussa marxilaista sosialismia ei haluttu yhdistää oikeistolaiseen kansallisosialismiin, minkä vuoksi kommunistien oli luontevampaa puhua fasisteista kuin kansallisosialisteista. Kylmän sodan jälkeen fasismidiskurssi jäi elämään venäläisessä historiapolitiikassa, jolla ylläpidetään venäläistä narratiivia suuresta isänmaallisesta sodasta ja taistelusta fasismia vastaan. Kyseisen diskurssin käyttö onkin parhaillaan nähtävissä Ukrainan sodan venäläisessä propagandassa, jonka mukaan Venäjä taistelee Ukrainassa fasismia vastaan (Verbeeck, 2022).

Suomessa fasismidiskurssin historialliset seuraukset näkyivät vuoden 1944 Moskovan

välirauhansopimuksessa. Sopimuksen 21 artikla velvoitti Suomea lakkauttamaan fasistiset järjestöt, jotka harjoittavat Neuvostoliitolle tai muille Yhdistyneille Kansakunnille vihamielistä propagandaa. Tämän artiklan avulla Neuvostoliitto pystyi vaatimaan Suomea kieltämään poliittisten vastustajien järjestöjen toiminnan heikentääkseen kommunismia vastustavien asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa (Uola, 1999, s. 25–30). Toteuttaakseen Moskovan välirauhansopimuksen 21 artiklaa, valtioneuvosto sääti korkeimman hallinto-oikeuden presidentin Urho Castrénin mukaan nimetyn Castrénin asetuksen, jonka avulla valtioneuvostolla oli täysi valta päättää, mitkä yhdistykset lakkautetaan Moskovan välirauhansopimuksen vastaisena (Uola, 1999, s. 30–35). Moskovan välirauhansopimuksen seurauksena Suomessa lakkautettiin yli 3300 järjestöä. Näiden joukossa oli merkittäviä yhteiskunnallisia järjestöjä, kuten Akateeminen Karjala-Seura, Lotta Svärd ja Suojeluskunnat (Kotonen, 2018, s. 36; Uola, 1999, s. 262–271).

Pariisin rauhansopimuksessa sama kielto toistettiin 8 artiklassa. Presidentti Juho Paasikivi yritti estää kyseisen artiklan tuloa Pariisin rauhansopimukseen, mutta yritys ei onnistunut. Paasikivelle oli helpotus, kun Castrénin asetus raukesi Pariisin rauhansopimuksen tullessa voimaan. Tämä tarkoitti, että yhdistysten lakkauttamiset voitaisiin toteuttaa vain yhdistyslain kautta eikä valtioneuvoston toimesta. Kommunisteilla ei ollut enää poliittista voimaa vaatia Pariisin rauhansopimuksen perusteella poliittisten vastustajien järjestöjä lakkautettavaksi, kun kommunistit kärsivät tappion vuoden 1948 eduskuntavaaleissa. (Uola, 1999, s. 209–214.)

Pekka Siitoimen järjestöt olivatkin ensimmäiset Pariisin rauhansopimuksen perusteella lakkautetut järjestöt (Kalliala, 2005, s.

72–73). Tätä taustaa vasten murhapolton fasismidiskurssille löytyi oikeudellista tukea, koska sisäasiainministeriö oli lakkauttanut IKR:n yhdistyslakia käyttäen ja Pariisin rauhansopimukseen vedoten. Poliittisten vastustajien järjestöt voitiin nähdä Pariisin rauhansopimuksen vastaisena, kun Pariisin rauhansopimusta tulkintaa lavennettiin poliittisesti. Siksi Kursiivin murhapolton jälkeen Tiedonantaja vaati muun muassa Suomen Reserviupseeriliiton lakkauttamista vetoamalla Pariisin rauhansopimukseen (TA, 16.12.1977, s. 2).

Terrorismi- ja talousdiskurssin taustatekijät

Terrorismin kultakausi Euroopassa oli 1970-luku, mikä osittain selittää Kursiivin murhapolton yhteydessä ilmennyt terrorismidiskurssia. Tuolloin terrorismi kansainvälistyi PLO:n vaikutuksesta ja Eurooppa koki Münchenin verilöylyn myötä terrorismin kansainvälistymisen seuraukset. 1970-luvulla eurooppalainen terrorismi koostui lähinnä nationalistis-separatistisesta (IRA, ETA) tai ääriivasemmistolaisesta (RAF, BR) terrorismista. Nationalistis-separatistiseen ja ääriivasemmistolaiseen terrorismiin verrattuna äärioikeistolainen terrorismi oli 1970-luvulla vähäistä. Tosin esimerkiksi Italiassa läpi 1970-luvun kestäneen poliittisen väkivallan aikakautena, lyijyvuosina, äärioikeiston terrorismi (NAR) oli vahvasti läsnä yhteiskunnassa (Hoffman, 2017, s. 65–82; Malkki, 2020, s. 106–116). Erityisesti huomioitavaa on se, että Kursiivin murhapolton aikaan tapahtui kansainvälistä huomiota saanut Saksan syksyksi kutsuttu RAF:n terrorikampanja. Saksan syksy omalta osaltaan vaikutti aineistossa esiintyvän terrorismidiskurssin

kansainväliseen luonteeseen, kun RAF:n terrorismi oli mediassa isosti esillä (Hanshew, 2012, s. 192–235).

Terrorismi Suomen historiassa ei ole mitenkään tuntematon asia, koska Lapuan liikkeen kyydityksiä, kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikovin murhaa ja vuosina 1905–1906 vaikuttaneen Verikoirien attentaatteja santarmeja sekä poliiseja vastaan voidaan pitää terrorismina (Keskisarja, 2011, s. 48–71; Siltala, 2011, s. 101–103). 1970-luvun Suomessa rikoslaissa ei ollut kuitenkaan mitään mainintaa terrorismista. Terrorismidiskurssi ei siis saanut tukea oikeudelliselta tasolta.

Nykyään Kursiivin murhapolttoon suhtauttaisiin todennäköisesti terrorismina. Kursiivin murhapoltton rikostutkinnassa mukana ollut poliisi Juha Rautaheimo onkin muistelmissaan kertonut Kursiivin murhapoltton olleen poliittista terrorismia (Rautaheimo & Rainio, 2019, s. 48). Myös Tommi Kotonen on pitänyt IKR:n toimintaa terrorismina (Kotonen, 2015a, s. 53). Voin itsekkin yhtyä näihin näkemyksiin.

Talousdiskurssille selitys löytyy vuoden 1977 Suomen huonosta taloustilanteesta. 1970-luvun maailmantalous kärsi ylikuumenemisesta, jonka seuraukset pahenivat vuoden 1973 öljykriisistä. Maailmantalouden heikentymisen vaikutukset iskivät myös Suomeen. Vuoden 1976 ja 1977 talousluvut olivat surkeat rahoitusmarkkinoiden kiristymisen vuoksi. Vasta vuosina 1978 ja 1979 saavutettiin selkeä talouskasvu, jolloin pahin taantuma oli ohi (Korhonen, 2011, s. 18–21, 81–86). Syksyllä 1977 Suomen talous oli isosti esillä, kun sitä yritettiin parantaa pääministeri Kalevi Sorsan johtamalla Korpilampi-seminaarilla. Siinä Suomen elinkeinoelämän, etujärjestöjen ja poliittiset päättäjät kokoontuivat yhteen sopimaan talouspoli-

tiikasta. Lopputuloksena oli konsensushenkinen kolmikantainen elvytyspolitiikka, jonka jopa saarilaiset hyväksyivät. Korpilampi merkitsikin suomalaisen talousajattelun muuttumista kohti markkinavetoista ajattelua. (Saari, 2010, s. 472–476, 482–484.)

Pohdinta – Rikosten epäviralliset reaktiot yhteiskunnan omana peilinä

Kursiivin murhapoltto on hyvin poikkeuksellinen rikos, sillä Suomessa ei ole tapahtunut vastaavaa rikosta tapauksen jälkeen. Ainoa suora vertailukohta löytyy vuodelta 1930, jolloin Lapuan liikkeen jäsenet tuhosivat kommunistien Työn Ääni -lehden kirjapainon (Silvennoinen ym., 2016, s. 163). Pelkästään muuttuneet instrumentaaliset tekijät nykyaikana, kuten erilainen lainsäädäntö, vaikuttaisivat tapauksen määrittelyyn. Nykyään Kursiivin murhapolttoa tutkittaisiin todennäköisesti rikoslain 34 a luvun 1§:n terroristisessa tarkoituksessa tehtynä tuhotyönä. Julkinen keskustelu olisi myös mediaympäristön muutoksen takia hyvin erilaista vuoteen 1977 verrattuna, koska jokainen ihminen pystyy nykyään olemaan itse median tuottaja sosiaalisen median kautta, puhumattakaan poliittisista, kulttuurisista ja yhteiskunnallisista muutoksista, joita Suomi on kokenut tapauksen jälkeen.

Kursiivin murhapoltton käsittely sanomalehdissä tarjoaa kuvan 1970-luvun suometuneesta Suomesta. Juuri Kursiivin murhapoltto aiheutti sen, että Suomen poliittiset jalkolinjat tulivat näkyvästi esille, kun sanomalehdet kävivät omaa määrittelykamppailua murhapoltton diskurssista. Vaikka taistolaiset eivät olleet Suomessa kovinkaan merkittävä poliittinen toimija, he onnistuivat kuitenkin olemaan kaikkien huulilla Neuvostoliiton pelon vuoksi. Rikokset ja niiden käsittely mediassa voivat paljastaa yhteiskunnasta asioita,

jotka jakavat ihmisiä. Nykypäivänä hyvänä esimerkkinä voi pitää kovaksikin mennyttä julkista keskustelua Elokapinan rikoksista. Tämä osoittaa ilmastonmuutoksen vastaisen toiminnan ja siihen liittyvän kansalaisaktiivismin aiheuttavan suomalaisissa eripuraa, vaikka Elokapinan rikokset ovatkin lähinnä jääneet vahingonteon ja poliisia vastaan niskoittelun tasolle. Nykypäivän ja historiallisten rikosten epävirallisia reaktioita tutkiville laadullisille tutkimuksille on oma tarpeensa kriminologiassa, koska rikollisuus on erottamaton osa yhteiskuntaa.

Siitointa on pidetty sekä hänen elinaikanaan että kuolemansa jälkeen tyypillisenä esimerkkinä suomalaisesta kylähullusta (Laaksonen ym., 1989; Pohjola, 2015). Siitoin ei kuitenkaan ollut mikään yhdentekevä henkilö. Suomessa yksikään muu kylähulluna pidetty henkilö ei ole omalla toiminnallaan aiheuttanut niin paljon ulkopoliittista haittaa, että tasavallan presidentti haluaisi sulkea hänet pakkolaitokseen. Tätä tasavallan presidentti Mauno Koivisto nimittäin ehdotti suojelupoliisin päällikölle Seppo Tiitiselälle (Luukkonen, 2022, s. 123–124). Siitoin oli suomettumisen antiteesi, joka omalla julkisella toiminnallaan ravisteli suomalaista yhteiskuntaa ja paljasti sen tabut (Luukkonen, 2022, s. 127–129). Kursiivin murhapolito oli Siitoimen poliittisen toiminnan huipentuma. Sen myötä Siitoin aiheutti julkisuudessa lähinnä pahennusta ja huvitusta. Valtakunnanjohtaja Pekka Siitoimelle julkisuus oli itseisarvo ja epäilemättä Kursiivin murhapolito sekä siitä seurannut vankilatuomio vaikuttivat Siitoimen persoonaan ja haluun olla jatkuvasti esillä välittämättä muiden mielipiteistä. Artikkelin aiheeseen liittyen on hyvä kysyä lopuksi, oliko Siitoin omasta mielestään fasisti. Lainaan Sieg Heil Suomi -dokumentissa esiintyvää Siitointa: ”Mutta kai-

kesta huolimatta olen kivenkova rasisti, sadisti ja fasisti. Siitä minä nautin. Sääli on sairautta.”

KIRJALLISUUS

- Ahonen, P. (2011). The Berlin Wall and the Battle for Legitimacy in Divided Germany. *German Politics and Society*, 29(2), 40–56.
<https://doi.org/10.3167/gps.2011.290204>
- Aitamurto, T. (2004). ”Hyvien perheiden pojat murhasivat kylmästi – miksi? ”: Syylliset ja syyttömät Heinojen surmaa seuranneen moraalisen myrskyn pyörteissä kolmessa sanomalehdessä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-2004923346>
- Arminen, I. (1989). *Juhannustansseista Jumalan teatteriin*. Jyväskylä: Gummerus.
- Churchill, D., Yeomans, H. & Channing, I. (2022). *Historical criminology*. New York: Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780429196911>
- Dijk, T.A. (1993). Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse & Society*, 4(2), 249–283.
<https://doi.org/10.1177/0957926593004002006>
- Draper, T. (1969). The Ghost of Social-Fascism. *Commentary*, 47(2), 29–42.
- Eerola, T. (2018). *Nuoren rikosentekijän mediavälitteinen mielikuva: Kriittinen diskurssianalyysi Ilta-Sanomien verkkouutisista*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201803011627>
- Hall, S. (1997). The Work of Representation. Teoksessa S. Hall (toim.), *Representa-*

- tation: *Cultural Representations and Signifying Practices* (s. 13–74). London: Sage Publications.
- Hanshew, K. (2012). *Terror and democracy in West Germany*. Cambridge: Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9781139084123>
- Haro, L. (2011). Entering a Theoretical Void: The Theory of Social Fascism and Stalinism in the German Communist Party. *Critique: Journal of Socialist Theory*, 39(4), 563–582.
<https://doi.org/10.1080/03017605.2011.621248>
- Hemánus, P. (1966). *Helsingin sanomalehtien rikosuutiset: Tutkimus rikosuutisten funktionaalisesti merkitsevistä piirteistä ja niihin vaikuttavista tekijöistä*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Hoffman, B. (2017). *Inside terrorism* (3. painos). New York: Columbia University Press.
<https://doi.org/10.7312/hoff17476>
- Hokkanen, L. (2021). *Kenen joukoissa seisoin: Taistolaiset ja valtioterrorin perintö*. Jyväskylä: Docendo.
- Hurri, M. (1993). *Kulttuuriosasto: Symboliset taistelut, sukupolvikonflikti ja sananvapaus viiden pääkaupunkilehden kulttuuritoimituksissa 1945–80*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Jokinen, A., Suoninen, E. & Juhila, K. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, C. (2014). Valtioiden harjoittaman terrorismin torjuntaa Suomessa kylmän sodan aikana. Teoksessa A. Kullberg (toim.), *Poliittisen väkivallan poluilla* (s. 108–122). Turku: Turun yliopisto.
- Juppi, P. (2004). *"Keitä me olemme? Mitä me haluamme?": Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
<http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-2034-8>
- Kalliala, M. (2005). *Politiikkaa toisaalla: Poliittinen liike ja laiton toiminta*. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Karjalainen, T. (2004). *Maan etu vai puhdasta fasismia? Vuoden 1973 poikkeuskakeskustelun retoriset ulottuvuudet eduskunnassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-2004943491>
- Kekkonen, U. (1972). *Uudenvuodenpuhe 1972*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus.
- Kekkonen, U. & Suomi, J. (2004). *Urho Kekkonen päiväkirjat: 4, 1975–81*. Helsinki: Otava.
- Keskisarja, T. (2011). Terrorismin potentiaalinen pikkujättiläinen: Poliittisen väkivallan sarastuskausi 1904–1906. Teoksessa A. Kullberg (toim.), *Suomi, terrorismi, Supo: koira, joka ei haukkunut: miksi ja miten Suomi on välttynyt terroristisen toiminnan leviämiseltä?* (s. 48–71). Helsinki: WSOY.
- Kivivuori, J. (2021). Objektivisuus empiirisen tutkimuksen tavoitteena: Esimerkkinä kriminologia. Teoksessa K. Nieminen & K. Lähteenmäki (toim.), *Empiirinen oikeustutkimus* (s. 52–69). Tallinna: Gaudeamus.
<http://hdl.handle.net/10138/340505>
- Kivivuori, J., Kemppi, S. & Smolej, M. (2002). *Etusivujen väkivalta: Väkivalta iltapäivälehtien etusivuilla, todellisuudessa ja ihmisten peloissa 1980–2000*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
<http://hdl.handle.net/10138/242575>
- Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K. & Danielsson, P. (2018). *Kriminologia: Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa*. Helsinki: Gaudeamus.

- Klemola, P. (1981). *Helsingin Sanomat: Sananvapauden monopoli*. Helsinki: Otava.
- Korhonen, T. (2011). *Säännöstelystä markkinoille: Suomen Pankin raha- ja valuutapolitiikan sääntelyjärjestelmä säännöstelyn ja liberalisoinnin kaudella 1970-1980-luvulla*. Helsinki: Suomen Pankki. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:bof-201408071783>
- Kotonen, T. (2015a). Suomalainen syksy: Äärioikeiston poliittinen väkivalta 1970-luvun Suomessa. *Kosmopolis: rauhan-, konfliktin- ja maailmanpolitiikan tutkimuksen aikakauslehti*, 45(3), 44–56.
- Kotonen, T. (2015b). Pekka Siitoin ja äärioikeiston lonkerot. Teoksessa M. Pohjola (toim.), *Mitä Pekka Siitoin tarkoittaa?* (s. 97–124). Turku: Savukeidas.
- Kotonen, T. (2018). *Politiikan juoksuhaudat: Äärioikeistoliikkeet Suomessa kylmän sodan aikana*. Jyväskylä: Atena.
- Kotonen, T. (2020). Terminological Games: The Finnish Security Police Monitoring the Far-Right Movements in Finland During the Cold War. *Redescriptions*, 23(1), 54–70. <http://doi.org/10.33134/rds.319>
- Laaksonen, P., Piela, U., Lahti, P., & Vuori, P. (1989). *Hullun kirjoissa: Näkökulmia suomalaiseen kylähulluuteen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Luukkonen, M. (2022). *Rautaesiripun varjossa: Supo idän ja lännen jännitekentässä 1978–1990*. Helsinki: Otava.
- Malkki, L. (2020). *Mitä tiedämme terrorismista*. Helsinki: Otava.
- Malkki, L. & Sallamaa, D. (2018). To Call or Not to Call It Terrorism: Public Debate on Ideologically-motivated Acts of Violence in Finland, 1991–2015. *Terrorism and Political Violence*, 30(5), 862–881. <https://doi.org/10.1080/09546553.2018.1447191>
- Pohjola, M. (2015). *Mitä Pekka Siitoin tarkoittaa?* Turku: Savukeidas.
- Pynnönen, A. (2013). *Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5471-0>
- Päivän peili (13.11.1978). *Radiouutinen Kursiivin tuhopolton oikeudenkäynnistä*. Yleisradio. Kuunneltu 29.8.2022, saatavilla osoitteessa <https://areena.yle.fi/audio/1-50418649>
- Rautaheimo, J. & Rainio, S. (2019). *Hermo: Murharyhmän mies*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Siltala.
- Saari, J. (2010). Suomalainen konsensus: Korpilammen konferenssi (1977) käännekohtana. *Yhteiskuntapolitiikka*, 75(5), 469–487. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209117761>
- Seppänen, J. & Väliverronen, E. (2014). *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.
- Siltala, J. (2011). Suomen sisäisen rauhoittamisen historia 1900-luvulla ja poliittisen väkivallan selitysteoriat. Teoksessa A. Kullberg (toim.), *Suomi, terrorismi, Supo: koira, joka ei haukkunut: miksi ja miten Suomi on välttynyt terroristisen toiminnan leviämiseltä?* (s. 94–123). Helsinki: WSOY.
- Silvennoinen, O., Tikka, M. & Roselius, A. (2016). *Suomalaiset fasistit: Mustan sarastuksen airuet*. Helsinki: WSOY.
- Sinisalo, T. (1978). *Niin muuttuu maailma: Muistikuvia ja mielipiteitä*. Helsinki: Tammi.
- Stalin, J. (1954) *Works, Vol. 6, January-November 1924*. Moscow: Foreign Languages Publishing House.
- Suomi, J. (2000). *Umpeutuva latu: Urho Kekkonen 1976–1981*. Helsinki: Otava.
- Suo-Yrjö, P. (2009). *Soson peto: Soson rautatiepysäkillä vuonna 1953 tapahtunut ryöstömurha ja sitä seurannut julkinen*

- keskustelu kuolemanrangaistuksesta*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:joy-20090089>
- Tommila, P., & Ekman-Salokangas, U., Aalto, E. & Salokangas, R. (1988a). *Suomen lehdistön historia 7: Hakuteos Savonlinna-Övermarks Tidning: Sanoma- ja paikallislehdistö 1771–1985*. Kuopio: Kustannuskiila.
- Tommila, P., Ekman-Salokangas, U., Aalto, E. & Salokangas, R. (1988b). *Suomen lehdistön historia 5: Hakuteos Aamulehti-Kotka Nyheter: Sanoma- ja paikallislehdistö 1771–1985*. Kuopio: Kustannuskiila.
- Tommila, P. & Perko, T. (1988). *Suomen lehdistön historia 3: Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980-luvulle*. Kuopio: Kustannuskiila.
- Uola, M. (1999). ”Suomi sitoutuu hajottamaan...”: Järjestöjen lakkauttaminen vuoden 1944 välirauhansopimuksen 21. artiklan perusteella. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.
- Verbeeck, G. (2022). The Return of History as Travesty. *Journal of Applied History*, 4(1–2), 76–84.
<https://doi.org/10.1163/25895893-bja10030>
- Vesikansa, J. (2021a). *Satavuotisen lehtisodan ratkaisuvaihe?: Uuden Suomen ja Helsingin Sanomain kilpailu 1956–76 sekä epilogi vuosilta 1976–2020*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-7523-6>
- Vesikansa, J. (2021b). *Jyrki Vesikansan sähköpostiviesti tekijälle 10.12.2021*. Tekijän hallussa.
- Viljakainen, M. (2014). *Rikoksen hahmo. Kotimaan rikosuutisointi Aamulehdessä toukokuusta 2011 toukokuuhun 2012*. Tampere: Tampereen yliopisto.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201406241885>

ENGLISH SUMMARY

Marko Piipponen: Fascist conspiracy or communist provocation? - Analysis of the newspapers' discussion on the 1977 arson strike against printing house Kursiivi

Neo-Nazi Pekka Siitoin led a far-right organization Patriotic Popular Front in Finland during the 1970s. At that time, the organization was an exceptional figure among the political and criminal movements in Finland. The most serious crime was the arson strike against the communist printing house Kursiivi in 1977. This article focuses on how this arson strike was discussed in the public debate. The research question is: How did the newspapers define the arson of the printing house Kursiivi and/or the discussion related to it, and what motives were involved in the definition of the different parties? The data consists of the communist Tiedonantaja newspaper, which was printed in the Kursiivi, the Helsingin Sanomat newspaper, and the right-wing Uusi Suomi newspaper. The review period is from 27th November 1977 to 31st January 1978. The method of this paper is critical discourse analysis with the use of social constructivism. The data shows that the definitional struggle of Kursiivi handling of arson focused on the discourse of fascism and the discourses opposing it, which caused alternative discourses to remain in the minority. Political starting points influenced the use of discourses in dealing with arson.

Keywords: Pekka Siitoin – discourse analysis – fascism – newspapers